

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

ЗМІСТ

ПУБЛІКАЦІЇ науково-педагогічних працівників.....	7
Васильєва М.П. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДУАЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	7
Єсіна Н.О., Стрельникова О.О. РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	8
Зеленін Г.І. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЯК УМОВА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	11
Кабусь Н.Д. ПРОФЕСІЙНІ РИЗИКИ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	12
Костіна В.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ВРАЗЛИВИХ КОНТИНГЕНТІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	14
Макар Л.М. ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕРАКЦІЇ У ВИРІШЕННІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	15
Рассказова О.І., Кравченко А.В. РОЗВИТОК СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПРОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ЯК ЧИННИК РОЗБУДОВИ СТАЛОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	17
Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	19
Романова І.А. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПЕДАГОГІВ.....	21
Сайко Н.О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	24
Шеплякова І.О. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТУ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	26
ПУБЛІКАЦІЇ здобувачів вищої освіти (частина перша).....	29
Авдашкова А.І. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	29
Барбіна Ю.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	32

5. Шеремет А. Найстаріший геймер. Режим доступу: <https://thebabel.com.ua/static/content/nf3ydfsy/thumbs/660x371/9/4e/c6fc35734a1a498915984159907854e>
6. Ученые: Компьютерная игра Super Mario улучшает работу мозга пожилых людей <https://internetua.com/ucsenye-kompuaternaya-igra-super-mario-ulucsshaet-rabotu-mozga-rojilyh-luadei>
7. Семь примеров, как в разных странах заботятся о пожилых людях. Режим доступу: <https://kaskelen.kz/>.

Романова І.А.

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПЕДАГОГІВ

На тлі жакливої статистици розвитку тіньового ринку з написання наукових робіт Україна протягом останніх декількох років намагається розв'язати питання з проявами академічної недоброчесності. Центральними органами державної влади було прийнято цілий комплекс документів. Зокрема, нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності міститься в ЗУ «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», тощо; Постанові КМУ «Положення про Національний репозитарій академічних текстів»; Наказах МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття ступенів доктора і кандидата наук», «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України», тощо; документах Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти («Кодекс академічної доброчесності Національного агентства», «Декларація про дотримання академічної доброчесності», «Рекомендації ЗВО щодо розвитку систем забезпечення академічної доброчесності»). Конкретні механізми реалізації цих норм намагаються втілювати заклади вищої освіти.

У ст.42 ЗУ «Про освіту» поняття «академічна доброчесність» визначається, як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Отже, в основі проявів академічної доброчесності лежить діяльність учасників освітнього процесу по дотриманню її принципів. Тому, у структурі культури академічної доброчесності учасників освітнього процесу можна виділити чотири компоненти: 1) знання про її суть, принципи, прояви академічної недоброчесності, тощо; 2) мотивацію учасників освітнього процесу на дотримання вимог академічної доброчесності; 3) вміння, які пов'язані з дотриманням вимог академічної доброчесності (наприклад, навички академічного письма, навички інтелектуальної діяльності, тощо); 4) поведінка в межах дотримання вимог академічної доброчесності.

Отже, розглянемо досвід формування культури академічної доброчесності майбутніх соціальних працівників і педагогів, який реалізується при підготовці фахівців соціальної галузі в ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Першим елементом в структурі культури академічної доброчесності виступають знання про суть академічної доброчесності, її принципи, прояви академічної недоброчесності, тощо. Звідки здобувачі вищої освіти мають про це дізнатися? На офіційному сайті Університету представлені нормативно-правові документи, які визначають засади академічної доброчесності науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти Університету: «Кодекс академічної доброчесності Харківського національного

педагогічного університету імені Г.С. Сковороди», «Положення про комісію з питань академічної доброчесності», «Етичний кодекс ХНПУ імені Г.С. Сковороди», «Антикорупційна програма», «Положення про випускню кваліфікаційну роботу здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти», тощо. Окрім того, інформаційний стенд на факультеті психології і соціології містить витяги з цих документів.

Одним з перших освітніх компонентів, який опановують здобувачі вищої освіти, є «Вступ до спеціальності», до тематики якого, зокрема входять питання про академічну доброчесність, академічний плагіат. Ознайомлюючись зі структурою закладу вищої освіти в межах цієї дисципліни, здобувачі відвідують бібліотеку, де їх навчають як працювати з літературою, з каталогами фондів бібліотеки, як оформлювати посилання на використані джерела, які є електронні ресурси для навчання й наукових пошуків.

Вже у першому семестрі зусиллями студентського наукового товариства проводиться захід «Дебют першокурсника», для участі в якому кожному першокурснику необхідно підготувати перше наукове дослідження з професійної тематики. Для цього за кожним першокурсником закріплюється здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, який ділиться власним досвідом наукової діяльності, допомагає й керує першим науковим пошуком першокурсника.

З другого курсу здобувачі починають проводити власні системні наукові дослідження. Протягом третього семестру майбутні соціальні працівники і педагоги опановують освітній компонент «Основи соціально-педагогічних досліджень», який спрямований на формування компетентностей науково-дослідної діяльності.

Для проведення наукових пошуків вкрай важливими є консультації наукового керівника, який спрямовує науковий пошук здобувачів, навчає як систематизувати й узагальнювати матеріал, дає поради щодо проведення експериментальної частини, контролює системність роботи майбутнього соціального працівника і педагога, проводить перший контроль щодо наявності збігів і запозичень.

Науково-педагогічним складом кафедри видано методичні рекомендації для здобувачів з написання курсових проєктів і кваліфікаційної роботи, які містять чіткі вимоги до оформлення результатів дослідження, до процедури написання й захисту, критерії оцінювання, поради з оптимізації наукових пошуків.

На засіданнях кафедри узгоджується тематика наукових досліджень здобувачів на початку навчального року. Протягом навчального року обговорюється дотримання графіку написання наукових робіт здобувачами. Наукові керівники доповідають про успіхи здобувачів щодо роботи над науковими дослідженнями, про можливі ускладнення, що виникають. Для проведення експериментального етапу наукового дослідження кафедра надає рекомендації щодо вибору бази для реалізації наукових напрацювань здобувачів, допомагає в разі потреби встановити контакт. Необхідно відзначити, що кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки має широкі зв'язки з партнерськими організаціями, які надають соціальні послуги населенню. Окрім того, задля реалізації дуального підходу й покращення сформованості практичних навичок професійної діяльності, до обов'язкових практик («Навчальна практика в соціальних службах, центрах зайнятості», «Організаційно-виховна педагогічна практика в дитячих закладах», «Виробнича практика (у соціальних службах, центрах зайнятості)», «Виробнича практика (соціально-педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти та спеціальних закладах освіти)»; для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти - «Науково-педагогічна практика у закладах вищої освіти», «Виробнича практика на підприємствах», «Науково-дослідна практика») за результатами обговорення зі стейкхолдерами було внесено до освітніх програм підготовки фахівців соціальної галузі практико-орієнтовані освітні компоненти «Практикум з соціально-педагогічної роботи в закладах освіти», «Практикум у соціальній галузі». Це створює додаткові можливості для проведення власних наукових досліджень майбутніми фахівцями соціальної галузі.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітні компоненти «Методологічні засади соціально-педагогічних досліджень», «Основи педагогічної

деонтології» поглиблюють знання з дотримання вимог академічної доброчесності, сприяють формуванню вмінь з проведення наукових пошуків, акцентують на цінностях викладацької й наукової діяльності.

Кваліфікаційні роботи здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти проходять обов'язкову процедуру попереднього захисту на засіданнях кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, під час якого у членів кафедри є можливість ознайомитися з чернеткою наукової роботи, поставити запитання по темі наукового пошуку, дати поради щодо покращення якості дослідження.

Двічі протягом навчального року зусиллями студентського наукового товариства й науково-педагогічним складом кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки проводяться конференції (листопад, травень), де здобувачі вищої освіти мають можливість доповісти про результати власних досліджень, дізнатися про сучасні тенденції на ринку надання соціальних послуг, ознайомитися з сучасними практиками підготовки фахівців соціальної галузі.

Для підвищення мотивації здобувачів щодо оприлюднення власних наукових пошуків, у процесі оцінювання наукових робіт здобувачів додаються бали за виступи на конференціях, участь у тренінгах за темою наукового пошуку, у реалізації проєктів за отриманими грантами на базі громадських організацій, за перемоги в студентських олімпіадах зі спеціальності.

Формуванню культури академічної доброчесності також сприяє проєктна діяльність здобувачів, яка є вкрай важливим напрямом успішної професійної діяльності в галузі соціальної роботи. Пошук і формулювання інноваційних ідей щодо покращення соціального добробуту, документальне оформлення проєкту, участь у процедурних етапах подання проєктів – все це допомагає не тільки розширити досвід наукової й майбутньої професійної діяльності здобувачів, але й переконатися в цінності нетрадиційного, творчого, інноваційного підходу в розв'язанні соціальних проблем. Що також сприяє пошуку майбутніми фахівцями соціальної галузі свого власного шляху в науковій діяльності загалом.

Здобувачі можуть приймати участь у семінарах і вебінарах з академічної доброчесності, які реалізуються на рівні Університету.

Для формування культури академічної доброчесності важливим є процедури запобігання проявів академічної недоброчесності. Одним з ефективних ресурсів запобігання проявів академічної недоброчесності вважаємо колегіальність прийняття кожного іспиту на факультеті психології і соціології у складі двох викладачів і представника студентського самоврядування.

Випадки виявлення збігів і запозичень у наукових роботах здобувачів розглядаються на засіданнях кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки. У випадку встановлення факту академічного плагіату в наукових роботах здобувачів колегіально науково-педагогічним складом кафедри приймається рішення про необхідність повторного виконання завдання.

Для формування культури академічної доброчесності здобувачів вищої освіти вкрай важливим є особистий приклад науково-педагогічних працівників кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки щодо здійснення викладацької й наукової діяльності: активні наукові пошуки через написання й захист дисертацій, участь в реалізації наукових проєктів, написання науково-методичної літератури, проведення наукових заходів (конференцій, семінарів), участь у тренінгах – є тим базисом, який формує науковий світогляд здобувачів вищої освіти - майбутніх соціальних працівників і педагогів.

З переходом до дистанційного проведення занять у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби ці традиції науково-педагогічний склад кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки намагається зберегти задля «забезпечення довіри до результатів навчання» [1] та розвитку науки в соціальній галузі.

Список використаних джерел:

1. ЗУ «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України. 2014. №37-38. ст.2004.